

مصون سازی و واکسیناسیون

این کتاب کمک درسی است و به منظور افزایش آگاهی و دانش اساتید و مربیان و همچنین فراگیران درس مصون سازی فعال و انفعالی در دوره کاردانی بهداشت عمومی تدوین و منتشر شده است.

مرکز تألیف کتابهای درسی معاونت تربیت، آموزش و فرهنگ پاسداری سپاه

نام اثر : مصون سازی و واکسیناسیون
تدوین : دکتر سید محمد جواد حسینی (عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی بقیةالله (عج))
ویراستار علمی : دکتر مرتضی ایزدی
ویراستار ادبی : مهری صداقتکار
با همکاری : دانشگاه علوم پزشکی بقیةالله (عج)
طراحی جلد : سیدرضا مکی نژاد
طراحی رایانه ای : حمیدرضا سیف زاده
حروف نگار و صفحه آرا : بیتا خداجویان
نویت چاپ : اول (تابستان ۱۳۸۸)
قیمت : ۳۱۰۰۰ ریال
شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۱۸۹-۳۴۶-۲

● کلبه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری و ترجمه برای ناشر محفوظ است (نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است).

تهران: فرماندهی کل سپاه - معاونت تربیت، آموزش و فرهنگ پاسداری سپاه - مرکز تألیف کتابهای درسی تلفن: ۷۷۱۷۲۰۳

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ:
 الْمُؤْمِنُ إِذَا مَاتَ وَتَرَكَ وَرَقَةً وَاحِدَةً عَلَيْهَا عِلْمٌ تَكُونُ تِلْكَ الْوَرَقَةُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ سِتْرًا فِيمَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ
 هرگاه مؤمنی از جهان درگذرد و تنها یک برگ کاغذ از خود میراث بگذارد که بر آن دانشی نوشته باشد
 همان یک برگ پرده‌ای میان او و آتش دوزخ خواهد بود.

(امالی شیخ صدوق ج ۲ ص ۴۰)

پیشگفتار

سرمایه اصلی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نیروی انسانی متعهد و متخصص آن است. در واقع نیروی انسانی سپاه، مزیت استراتژیک این نهاد عظیم و مقدس به‌شمار می‌رود. دوران پرافتخار هشت سال دفاع مقدس نیز این امر را بیش از پیش به اثبات رساند که نیروی انسانی متعهد و مجرب، بیش از هر عاملی در تعیین سرنوشت میدان نبرد نقش دارد. از طرفی حفظ و ارتقای توانمندیها و قابلیتهای نیروی انسانی در هر سازمان، مستلزم ارائه آموزشهای مستمر و به‌روزرسانی دانش و اطلاعات تخصصی کارکنان آن سازمان است. در فرایند آموزش، برنامه‌ها و کتابهای درسی، یکی از ارکان اساسی است و نقش بسزایی در آموزش و تربیت فراگیران دارد.

(پنج)

به منظور سیاستگذاری، هدایت و ارتقای سطح کیفی برنامه‌های تفصیلی و کتابهای درسی، بنا به دستور سردار فرمانده محترم کل سپاه در سال ۱۳۸۰ «مرکز تألیف کتابهای درسی» ایجاد گردید.

این مرکز اهتمام دارد با همکاری نیروها و سازمانها و بهره‌گیری مناسب از استادان، نویسندگان، مترجمان و کارشناسان متعهد و توانمند و رعایت اصول و فرایند علمی مربوط، کتابهای مورد نیاز دوره‌های آموزشی سپاه را با کیفیتی مناسب، تألیف، ترجمه و منتشر نماید. اما به رغم همه تمهیدات و تلاشهای انجام گرفته، بر این باوریم که آثار منتشر شده خالی از اشکال نمی‌باشد. بی‌گمان ارائه نظرات، پیشنهادها و نقدهای سازنده استادان گرامی، صاحب‌نظران ارجمند و دانشجویان عزیز، پشتوانه و سرمایه اصلی این مرکز بوده و ما را در رفع اشکالها و نواقص این کتاب و آثار آتی یاری خواهد نمود. خواهشمند است با ارائه نظرات خود، بهترین هدیه را به این مرکز اهدا فرمایید.

«مرکز تألیف کتابهای درسی»

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
-------	----

فصل اول - کلیات واکسیناسیون

هدف کلی و هدفهای رفتاری	۱۴
۱- سطوح پیشگیری	۱۵
۲- اصول و مبانی ایمن سازی	۱۶
۳- دستگاه ایمنی بدن	۲۲
۴- بافتها و اعضای لنفی	۲۶
۵- پیوند بافتها	۴۰
۶- ایمونوپروپیلاکسی	۴۰
۷- اساس ایمونولوژیک واکسیناسیون	۴۲
۸- واکسیناسیون	۴۷
۹- انواع واکسنها	۴۹
۱۰- ترکیبات ایمنی زای غیر واکسنی	۵۲
۱۱- سایر محتویات ترکیبات واکسنی	۵۳
۱۲- عوامل مؤثر در میزان اثربخشی واکسنها	۵۴
۱۳- ذخیره سازی واکسنها و زنجیره سرما	۵۸

- ۱۴- راههای تجویز واکسنها ۶۰
- ۱۵- عوارض جانبی واکسنها ۶۲
- ۱۶- موارد منع انجام واکسیناسیون ۶۵
- ۱۷- آزمون پیشرفت تحصیلی ۶۵

فصل دوم - مروری کوتاه بر بیماریهای عفونی شایع دارای برنامه واکسیناسیون

- هدف کلی و هدفهای رفتاری ۶۸
- ۱- مایکوباکتریوم توبرکلوزیس و بیماری سل ۶۹
- ۲- منتنگوکوک و بیماری مننژیت ۶۹
- ۳- وبا ۷۰
- ۴- تب تیفوئید ۷۰
- ۵- دیفتری، کزاز و سیاهسرفه ۷۱
- ۶- هموفیلوس آنفلوانزای تیپ b ۷۳
- ۷- هپاتیت ویرال تیپ A ۷۳
- ۸- آنفلوانزا ۷۶
- ۹- سرخک ۷۷
- ۱۰- سرخجه ۷۹
- ۱۱- اوریون ۸۰
- ۱۲- روتاویروس ۸۰
- ۱۳- هاری ۸۱
- ۱۴- آزمون پیشرفت تحصیلی ۸۳

فصل سوم - آشنایی با برنامه واکسیناسیون علیه چند عامل بیولوژیک مهم

- هدف کلی و هدفهای رفتاری ۸۶
- ۱- مقدمه ۸۷

۸۸	۲- عامل آنتراکس
۸۹	۳- عامل وبا
۹۰	۴- عامل آبله
۹۱	۵- عامل بوتولیسم
۹۲	۶- آزمون پیشرفت تحصیلی

فصل چهارم - مروری بر برنامه واکسیناسیون در کشورهای مختلف

۹۴	هدف کلی و هدفهای رفتاری
۹۵	۱- مقدمه
۹۵	۲- جداول واکسیناسیون در ایران و کشورهای مختلف جهان
۱۰۶	۳- نکات مهم
۱۱۸	۴- آزمون پیشرفت تحصیلی

فصل پنجم - پیشگیری از بیماریها و واکسیناسیون در مسافرتها

۱۲۰	هدف کلی و هدفهای رفتاری
۱۲۱	۱- ایمن سازی تب زرد
۱۲۲	۲- وبا
۱۲۲	۳- فلج اطفال
۱۲۳	۴- واریسلا (آبله مرغان)
۱۲۳	۵- تیفوئید
۱۲۴	۶- مننژیت مننگوکوکی
۱۲۵	۷- آنسفالیت B ژاپنی
۱۲۶	۸- آنفلوانزا و پنوموکوک
۱۲۶	۹- آب
۱۲۷	۱۰- غذا و نوشیدنیها

- ۱۱- حشرات..... ۱۲۸
- ۱۲- پیشگیری از مالاریا..... ۱۲۸
- ۱۳- آزمون پیشرفت تحصیلی..... ۱۳۱

فصل ششم - نازده‌های واکسیناسیون

- هدف کلی و هدفهای رفتاری..... ۱۳۴
- ۱- طراحی واکسن علیه HIV..... ۱۳۵
- ۲- واکسنهای life - style..... ۱۴۲
- ۳- واکسن ضد بارداری..... ۱۴۳
- ۴- واکسن ضد اعتیاد..... ۱۴۳
- ۵- واکسیناسیون علیه پلاکهای دندانی..... ۱۴۴
- ۶- آزمون پیشرفت تحصیلی..... ۱۴۴
- واژه‌نامه..... ۱۴۵
- کتابنامه..... ۱۵۱

مقدمه

امروزه شکلهای جدید بیماریهای عفونی و واگیر، با عنوان بیماریهای عفونی نوپدید مانند بیماری ایدز و بازپدید مانند بیماریهای سل و حصبه مقاوم به چند دارو به عنوان گروهی مهم و قابل توجه از مشکل سازترین مسائل پزشکی و بهداشتی در جوامع بشری مطرح هستند؛ از این رو با توجه به اهمیت پیشگیری که مقدم بر درمان است توجه به واکسیناسیون و ایمن سازی جامعه امری بسیار مهم تلقی می شود و همواره مورد تأکید دولتها و سازمانهای دخیل در امر بهداشت و درمان جوامع است، زیرا این موضوع از اجزای اصلی مراقبتهای بهداشتی اولیه است.

آموزش بهداشت (آموزش در خصوص مشکلات معمول بهداشتی، پیشگیری و روشهای کنترل بیماریها) شامل موارد زیر است:

(۱) بهبود تغذیه

(۲) دسترسی به آب آشامیدنی سالم و بهسازی محیط

(۳) بهداشت مادر و کودک و فاصله گذاری بین موالید

(۴) واکسیناسیون علیه بیماریهای عفونی قابل انتقال در دوران کودکی

(۵) پیشگیری و کنترل بیماریهای عفونی (بیماریهای عفونی آندمیک محلی)

(۶) درمان بیماریهای معمول و جراحتهای

(۷) دسترسی به داروهای اساسی

لازم به ذکر است که هفت فعالیت فوق، حداقل اقدامات لازم الاجرا برای همه جوامع بوده و هر جامعه ای بر اساس نیازها و اولویت بندی آن برای ارائه خدمات مورد نیاز مردم، باید اقدام به برنامه ریزی و اجرا کند.

در این کتاب تلاش شده است که با توجه به رشته تحصیلی و عنوان درسی دانشجویان محترم ابتدای کلیاتی در مورد سیستم ایمنی بدن و واکسیناسیون را بحث

نموده که شامل ارگانهای دخیل در سیستم ایمنی، سلولهای سیستم ایمنی، تاریخچه واکسیناسیون، انواع واکسنها، زنجیره سرد نگهداری و انتقال واکسن، نحوه تلقیح واکسنها، عوارض واکسنها و موارد منع انجام واکسیناسیون است.

در فصل دوم به چند بیماری عفونی شایع دارای واکسن از جمله سل، وبا، تیفوئید و ... اشاره شده است. در فصل سوم با توجه به گرایش نظامی دانشجویان در مورد چند عامل جنگ بیولوژیک دارای واکسن بحث شده است. در فصل چهارم برنامه واکسیناسیون جمهوری اسلامی ایران و چند کشور جهان مرور شده است. در فصل پنجم به پیشگیری از بیماریها و واکسیناسیون در مسافرتها پرداخته شده است. در فصل ششم به تازه‌های واکسیناسیون اشاره شده است و در انتها واژه‌های کاربردی در کتاب معرفی شده‌اند.